

Znam pewną szkołę OK...

Beata Kossakowska

Kiedy wczesną wiosną 2010 roku wyjeżdżałam z wizytą studyjną do Hamburga, sądziłam, że dużo wiem o filozofii oceniania kształtującego. Przecież śledziłam na bieżąco literaturę przedmiotu, uczestniczyłam w krajowych i międzynarodowych konferencjach na ten temat, miałam szczęście brać czynny udział w programie pilotażowym CODN i CEO wdrażającym OK w 10 polskich szkołach. Ale... teoria a praktyka to czasami dwa różne światy. Właśnie dlatego wielu czytelników może być rozczarowanych brakiem konkretnych rozwiązań służących wdrażaniu OK. Bo nie są one „liniowe”, wg mnie mogą wyrosnąć tylko w określonym „środowisku”, mieć bogate „podłoże”, i wymagać swoistej pracy „mentalnej”. Po prostu: Ulepszenie oceniania kształtującego nie może być sprawą prostą. Nie ma żadnego „szybkiego rozwiązania”, które można by dodać do istniejącej praktyki i szybko otrzymać nagrodę¹.

W Hamburgu odwiedziliśmy Winterhuder Reformschule. To państwowa typowo osiedlowa szkoła. Naukę odbywają w niej uczniowie od klasy 0 do 13, co u nas uznane byłoby za „dyskomfort”. Było długie spotkanie z dyrekcją, uczniami, oglądanie szkoły i stosowanej dokumentacji wyników uczniów – to na niej opieram się w tym artykule. Wizyta w tej szkole zrobiła na mnie ogromne wrażenie – poczułam, że dotykam OK „fizycznie”. Zapewne powiecie – ale u nas (w Polsce) tak się nie da, są inne uwarunkowania prawne, to jest niemożliwe itp. Może warto spróbować...

Niemieckojęzycznych nauczycieli zachęcam do śledzenia działań szkoły pod adresem www.sts-winterhude.de. Pozostających na pewno zaciekawili film zamieszczony na tej stronie, który zrozumiecie bez słów. Ja spróbuję opowiedzieć o niej to, co wydało mi się najcenniejsze.

Przytoczone poniżej zapisy pochodzą z **uczniowskiego dziennika**. Bo musicie wiedzieć, że to uczeń prowadzi swój dziennik, codziennie go uzupełnia. Robi bilanse tygodniowe, semestralne, roczne. Jest w nim miejsce na określanie celów, planowanie działań, dokumentowanie osiągnięć oraz małych i dużych sukcesów, certyfikatów, ciekawych prac.

Misja i wizja szkoły też jest zawarta w „dzienniku”. Daje się porównać do zapisów wielu „naszych” szkół. Jej główną zaletą jest zapewne zwięzłość.

Nasza szkoła ma być miejscem uczenia się, wychowywania i kształcenia. Ma być **miejscem wspólnego przebywania ze sobą**, miejscem, w którym ceni się różnorodność, w którym wychodzi się naprzeciw specyfice każdego ucznia, traktując wszystkich z szacunkiem i respektem. Nasza wizja i misja szkoły ma być punktem odniesienia dla wszystkich członków szkolnej wspólnoty w ich działaniach.

Ale już **prawa i zasady** zostały opisane „językiem ucznia” – wiele w nich troski o tworzenie atmosfery uczenia się, budowanie poczucia bezpieczeństwa i pewności siebie uczniów.

Bardzo wyraźnie określono priorytety szkoły – na co szkoła kładzie główny akcent w pracy z uczniami.

¹ Black P., William D. *Inside the Black Box: Raising Standards through Classroom Assessment*, School of Education, Kongs College, London 1998.

Dla dobrego samopoczucia naszych uczniów i osiągnięcia przez nich dobrych wyników w nauce potrzebne jest przestrzeganie przez nich i przez nauczycieli następujących praw:

1. Uczniowie mają prawo do szacunku.
2. Uczniowie mają prawo do uczenia się i do pracy.
3. Każdy uczeń ma prawo wnieść swój wkład do życia w szkole bez obawy, że będzie zawstydzony/upomniany za to.

Samodzielność i odpowiedzialność to kluczowe wartości oceniania kształtującego. Kryteria **Na Co szkoła Będzie Zwracać Uwagę** zostały prosto określone, co ułatwia ich monitorowanie.

W naszej szkole przykładamy dużą wagę do samodzielności i odpowiedzialności za siebie. Po to, abyście ty i twoje koleżanki/koledzy mogli wcielać w życie te wartości, należy przestrzegać następujących reguł:

1. Materiały dydaktyczne muszą codziennie rano leżeć w komplecie na stolikach/tawkach.
2. Kto nie przychodzi punktualnie na lekcje, musi poczekać, aż zostanie wpuszczony.
3. Telefony komórkowe i inne techniczne urządzenia są na lekcjach wyłączone.

Nauczyciele w tej hamburskiej szkole też mają swój swoisty „dekalog”, który kierunkuje ich działania edukacyjne. Oceńcie sami, na ile jest zbliżony z zasadami oceniania kształtującego.

Z tych zasad wynikają następujące **wskazania do prowadzenia zajęć lekcyjnych**:

- Uwzględniamy wyjątkowość każdego dziecka/każdego młodego człowieka oraz fakt, że każdy z nich wnosi ze sobą różne doświadczenia życiowe. Staramy się w procesie wychowawczym uwzględnić możliwości każdego ucznia.
- Naszym celem jest taki rozwój uczniów, aby stawali się silnymi osobowościami, które będą w stanie ponosić społeczną odpowiedzialność i które z własnej chęci chcą pogłębiać wiedzę i umiejętności.
- Wspieramy kreatywność dzieci i młodzieży, ich gotowość do podejmowania wyzwań i do odczuwania odpowiedzialności za środowisko szkolne i pozaszkolne.

Uzupelnieniem tych praw i obowiązków jest „trójstronny kodeks etyczny”, który buduje relacje w społeczności szkolnej.

- Szkoła nastawia się na uczenie się w kontekście.
- Zwracamy szczególną uwagę na aspekt społeczny uczenia się i na pracę w zespole.
- Tworzymy dla uczniów szeroką ofertę zajęć, umożliwiamy im indywidualne ścieżki uczenia się.
- Nauczyciele towarzyszą uczniom i doradzają im z odpowiednim szacunkiem.

Dorośli uczestniczący w życiu szkoły ponoszą odpowiedzialność za:

- bycie wzorem dla uczniów i za wskazywanie im drogi,
- prowadzenie lekcji bliskich życiu i stworzenie kreatywnego środowiska szkolnego,
- ocenianie uczniów w sposób otwierający im możliwości rozwoju.

Uczniowie zobowiązują się wnieść swój wkład do sukcesu w procesie uczenia się poprzez:

- regularne i punktualne pojawianie się na lekcji,
- aktywny udział w uczeniu się,
- sumienne obchodzenie się z przedmiotami znajdującymi się w szkole,
- udział w życiu szkolnym i w podejmowaniu decyzji wewnątrz szkoły.

Rodzice tworzą ze szkołą partnerstwo o charakterze wychowawczym, doceniają swoje dzieci, towarzyszą im i wspierają w ich rozwoju i w rozwoju szkoły.

Organizacja życia szkolnego

Nauka w Winterhuder Reformschule odbywa się z podziałem na cztery etapy: klasy 0-4, 5-7, 8-10 i 9-13. Uczniowie przebywają w szkole od godz. 8.00 do 16.00. Nieco inny jest rytm dnia dzieci młodszych, natomiast już od klasy 5 przedstawia się on z grubsza tak jak przedstawiłam poniżej. Ważne, że już po pierwszych zajęciach wszyscy rozchodzą się do grup, w ramach których odbywają się wybrane przez nich zajęcia tematyczne. To planowanie, możliwość

wyboru poziomu i charakteru aktywności edukacyjnej jest bardzo ważne. Programy nauczania są bardziej elastyczne i pozwalają uczniom na dopasowanie celów uczenia się do ich indywidualnych potrzeb.

- **8.00 – 8.30 Czas pracy w grupie**

Spotkanie w grupie klasowej – nasza „godzina wychowawcza”, ale ujmująca nie tylko sukcesy i problemy grupy. Także rozmowy o ważnych w danym dniu wydarzeniach (rocznicach, nietypowych sytuacjach lokalnych czy światowych), przedsięwzięciach – refleksja na początek dnia i „spuszczenie pary” przed czekającą pracą.

- **8.40 – 10.10 Projekt**

Uczniowie uczestniczą w realizacji projektów edukacyjnych wybranych z bogatej listy. Są one często powiązane z obszarami modułów KuBa.

- **10.20 – 11.40 Moduły KuBa**

Odnoszą się do podstawowych treści z takich przedmiotów/obszarów, jak język niemiecki jako ojczysty, matematyka, język angielski, trening metod, społeczeństwo, nauki przyrodnicze. Jest sporządzona lista modułów (my nazwalibyśmy raczej: działów programowych), które uczniowie w trakcie trzech lat muszą opanować. Ważne, że dobór modułów na każdy semestr planują sami uczniowie – oczywiście z pomocą tutorów. Umiejętności uczniów są sprawdzane, certyfikowane, a certyfikaty są umieszczane w uczniowskich portfolioch.

Przykładowy zestaw modułów klasy 8-10 z treściami wziętym w większości z przedmiotu język niemiecki jako ojczysty:

CZYTANIE, ROZUMIENIE I PISANIE TEKSTÓW	KONTAKT Z LITERATURĄ	POPRAWNE PISANIE I FORMUŁOWANIE ZDAŃ	KOMUNIKACJA
Wyszukiwanie informacji w tekście	Lektura	Indywidualny trening ortografii	Argumentowanie i zajmowanie stanowiska
Wyszukiwanie informacji w tekście	„Chęć do czytania”Odkrywanie książki i jej prezentacja	Gramatyka	Argumentowanie i liniowa rozprawka
Ubieganie się (o pracę)	Kryminat	Interpunkcja	Argumentowanie, rozprawka – za i przeciw
Ubieganie się (o pracę)	Zajmowanie się jakimś pisarzem/pisarką	Interpunkcja po das/dass	Dyskutowanie, prowadzenie rozmów
Streszczanie			
Pisma oficjalne			

- **11.50 – 13.10 Przerwa obiadowa**

Oczywiście na terenie szkoły jest stołówka, z której korzystają wszyscy uczniowie i nauczyciele. Jest też chwila czasu na pobieganie, spotkanie na placu zabaw itp.

- **13.10 – 14.30 Warsztat**

Jako warsztat określa się obowiązkowe kursy przedmiotowe w wymiarze 4 godz. tygodniowo – może to być drugi język obcy, muzyka, ruch, teatr, technika, nauki przyrodnicze, społeczne.

Przykładowe treści dla warsztatu ruch: unihokej, piłka ręczna, gry halowe, taniec.

- **14.40 – 16.00 Sport**

Na taką organizację zajęć w polskich szkołach pewnie trzeba będzie poczekać, ale może warto

włączać starszych uczniów do „roszadowania” zagadnień z podstawy programowej. No i to, co istotne – częstsze i efektywniejsze korzystanie z metody projektu edukacyjnego.

Kartka z dziennika – codzienna i tygodniowa samoocena

To, co wydało mi szczególnie kształtujące, to zamieszczona na dwóch kolejnych stronach kartka z uczniowskiego dziennika (w praktyce dwie kartki, aby było miejsce na wpisy). Jest uzupełniana systematycznie każdego dnia (w pionie). Na koniec tygodnia uczeń prowadzi samoocenę/refleksję. Tutor na tej podstawie przeprowadza z uczniem rozmowę, aby mógł on zaplanować cele na kolejny tydzień. W informacji zwrotnej odnosi się także do ustalonych norm pracy.

Str. 1 Tydzień od.....do.....

	Poniedziałek	Wtorek	Środa
Czas pracy w grupie			
Moduły KuBa			
Projekt – nauki przyrodnicze			
Warsztat			
Samooceana	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Nie zapomnieć o....., to muszę jeszcze zrobić w domu			

Str. 2 Mój cel tygodniowy:

Czwartek	Piątek	Jestem dumny z:	
		Rozmowa planująca pracę w tygodniu odbyła się w dniu:	
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Feedback tutora uwzględniający:	
		Stosunek do pracy	
		Punktualność	
		Obecność materiałów dydaktycznych	
		Respektowanie reguł	
	 Tutor Wychowawca

Ocenianie semestralne

Uważam, że zastąpienie kartki ze stopniami bilansem semestralnym uwzględniającym aspekt samooceny i refleksji ucznia może być w dużym stopniu praktykowane. Tak, zdaję sobie sprawę, że formalnie musimy ocenę sprowadzić do stopnia

szkolnego, ale może warto. Zapewne wymaga to dostosowania arkusza do naszych treści przedmiotowych, wymagań itp. Patrząc na poniższy arkusz, widać wyraźnie, że monitorowany jest głównie rozwój postaw sprzyjających uczeniu się. To może jednak ten wzorzec jest OK?

Bilans ucznia: Klasa

Zachowanie społeczne						
	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Potrafię współpracować z innymi.						
Aktywnie uczestniczę w pracy samorządu.						
Chętnie pomagam innym.						
Wobec dorosłych zachowuję się uprzejmie i z szacunkiem.						
Wobec moich koleżanek/kolegów zachowuję się uprzejmie i z szacunkiem.						
Przestrzegam zasad i reguł obowiązujących w szkole i w klasie.						

Dzienniczek						
	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Mój dzienniczek jest regularnie podpisywany przez rodziców.						
Dobrze prowadziłam/-em mój dzienniczek.						
Przekazywałam/-em szybko moim rodzicom wszystkie informacje ze szkoły.						
Zawsze mam przy sobie mój dzienniczek.						
Regularnie pracuję w domu.						

Blokowe nauczanie przedmiotów (KuBa)						
	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Dobrze sobie radzę z blokowym nauczaniem przedmiotów.						
Pracuję według uzgodnionego planu.						
Uczenie się w taki sposób sprawia mi przyjemność.						
Potrafię dobrze zorganizować sobie pracę podczas blokowego nauczania przedmiotów.						
Jestem zadowolona/-y ze zdobytych certyfikatów.						
Staram się na KuBie.						
Moja praca na KuBie jest dobra.						
Nauczyłam/-em się wiele na języku niemieckim.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich wyników w uczeniu się języka niemieckiego.						
Nauczyłam/-em się wiele na języku angielskim.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich wyników w uczeniu się języka angielskiego.						
Nauczyłam się wiele na wiedzy o społeczeństwie.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich wyników w uczeniu się wiedzy o społeczeństwie.						

Projekt						
Temat projektu:	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Moje zadanie w projekcie:						
Praca podczas realizacji projektu sprawiła mi przyjemność.						
Współpracowałam/-em z innymi.						
Pracowałam/-em samodzielnie i odpowiedzialnie.						
Wykorzystałam/-em czas na realizację projektu w sposób sensowny.						
Pracowałam/-em dokładnie i porządnie.						
Moje prezentacje były udane.						
Nauczyłam/-em się wiele nowego.						
O mojej pracy w czasie realizacji projektu chciałam/-em jeszcze dodać.....						

Kurs						
Temat kursu:	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Praca na kursie sprawiła mi przyjemność.						
Wykorzystałam/-em czas podczas kursu w sposób sensowny.						
Bardzo się starałam/-em podczas kursu.						
Nauczyłam/-em się wiele nowego.						
Pracowałam/-em podczas kursu starannie i porządnie.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich wyników pracy.						
O mojej pracy w czasie realizacji projektu chciałam/-em jeszcze dodać.....						

Wychowanie fizyczne						
Wybrana dyscyplina sportu:	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Nauczyłam/-em się wiele nowego.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich osiągnięć na wf.						
W czasie lekcji wf. zachowuję się fair.						

Warsztat						
Obszar (proszę zaznaczyć właściwy): Muzyka x Zajęcia ruchowe x Edukacja teatralna x Technika/Przyroda/Eksperymentowanie x WOS/Kultura x						
Omawiane treści/tematy:	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Temat warsztatów bardzo mnie interesował.						
Jestem zadowolona/-y z warsztatów.						
Potrafię pracować z grupą.						
Moja praca podczas warsztatów jest właściwa.						
Ja jestem/mój nauczyciel jest zadowolony z moich wyników w pracy.						
Wiele się nauczyłam/-em w czasie warsztatów.						

Atelier/pracownia						
Tytuł						
Omawiane treści/tematy:	Zgadza się		Zgadza się częściowo		Nie zgadza się	
	Uczeń	N	Uczeń	N	Uczeń	N
Praca w pracowni sprawia mi radość.						
Wykorzystuję czas w pracowni w sposób dobry i sensowny.						
Uczę się w atelier wiele nowego.						
Moja praca w atelier jest właściwa.						
Na temat atelier chciałabym/chciałbym jeszcze powiedzieć:						
O mojej pracy w czasie realizacji projektu chciałam/-em jeszcze dodać.....						

Uwagi dotyczące postępów w nauce (przedmiot i nauczyciel):

Inne uwagi (przedmiot i nauczyciel):

Moje cele z ostatniego bilansu i z ostatniej rozmowy:

Osiągnęłam/osiągnąłem te cele: całkowicie x częściowo x nie osiągnęłam/-em x

Uzasadnienie:

Do lata 2015 chętnie osiągnęłabym/osiągnąłbym następujące cele:

W razie potrzeby wypełniają rodzice:

Ja/my chcielibyśmy porozmawiać z następującymi nauczycielami przedmiotu:

P.S. Celowo przytoczyłam przykłady prawdziwych rozwiązań, zapisów i narzędzi stosowanych w tej hamburskiej szkole. Niestety, atmosfery pracy, sposobu komunikowania się, relacji nie da się opisać. Ale jestem przekonana, że skorzystanie z niektórych tylko wzorów uwzględniających tak głęboko autorefleksję i budowanie na niej planowania swojego procesu uczenia się przybliży nas do oceniania kształtującego.

Beata Kossakowska jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie, koordynatorem projektów Mazowieckie Centra Talentu i Kariery i Akademia Profesjonalnego Nauczyciela.

Tłumaczenie materiałów z języka niemieckiego:
Barbara Kujawa, nauczyciel konsultant ds. edukacji językowej w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie